

Karlskoga

Studiespåret

Slutrapport från extern utvärdering

"Varje ung kvinna och man som långsiktigt hamnar utanför arbets- och samhällslivet är ett misslyckande för samhället."

Helen Uliczka Hallin

Apel AB

23-03-31

Innehåll

Sammanfattning	3
Om Studiespåret	4
Bakgrund	4
Arbetsmetoder i Studiespåret	5
Förväntade mål och effekter	6
Om utvärderingen	6
Enkätundersökning till deltagare i Studiespåret	6
Enkätundersökning - metod	6
Enkätresultat med analyser och kommentarer	7
Hur bra var Studiespåret?	7
Skolan och stödbehov	8
Förtroende för projektpersonalen	10
Deltagarnas förändring	11
Framtiden	13
Frågor med högst medelvärden	15
Slutsatser från enkätresultaten	15
Fokusgruppsintervju Studiespåret	16
Sammanfattning av intervjun	16
Utvärderingens reflektioner	20
Projektorganisationens syn på Studiespåret	21
Intervju med student	24
Måluppfyllelse	25
Lärdomar från andra aktörer	29
Slutsatser	31
Rekommendationer	32

Citat på första sidan ur regeringsuppdrag till MUCF: Se [uppdrag-att-stodja-aktorer-som-arbetar-med-unga-som-varken-arbetar-eller-studerar.pdf \(regeringen.se\)](#)

Sammanfattning

Apel AB har utvärderat ESF-projektet Studiespåret som ägts av Finsam och genomförts i Karlskoga kommun. Målgruppen har utgjorts av unga utan gymnasieexamen eller arbete. De kan ha hoppat av skolan eller befinna sig i ett läge där risken att de inte ska klara sina betyg är överhängande. Studiespåret har fångat upp sådana ungdomar genom en samverkan mellan gymnasiet, Vuxnas Lärande och Mottagningsteamet på Finsam. I projektet har de fått studiestöd och studie- och yrkesvägledning för att komma närmare målet att ta en gymnasieexamen.

Utvärderingen genomförde en enkät riktad till projektdeltagarna under hösten 2022. I rapporten har vi analyserat och redovisat svaren från 25 deltagare; 9 män och 16 kvinnor, samtliga över 20 år gamla. Enkätsvaren visar att projektet har varit till stor nytta och uppfyllt sitt syfte för deltagarna, samt att Studiespåret var mycket uppskattat. Deltagarna gav projektet 4,4 i medelbetyg på en 5-gradig skala. De hade mycket högt förtroende för projektpersonalen, vilken upplevdes som trygg och kompetent. Det som framkom som det bästa med Studiespåret var att man fick stöd med det man behövde. Det var följaktligen de rätta stödbehoven som blev tillgodosedda. Man hade också en lugn plats att gå till och studera. Majoriteten av deltagarna hade genom Studiespåret fått högre motivation att studera, de mådde bättre och de hade högre självförtroende än före projektet. Flera uttryckte att de fått se att de klarade av saker de inte trott att de skulle kunna klara. En stor majoritet tyckte att det var mycket viktigt att ha ett arbete senare i livet.

Enkätsvaren fördjupades genom en fokusgruppsintervju med fyra deltagare. Denna visade på att deltagarna hade haft ganska svåra problem i sina liv, bland annat med psykisk ohälsa och social fobi. De hade gått in i projektet med låg självkänsla, de trodde inte att de klarade av saker som andra betraktar som vardagliga, och de var i stort behov av stöd. De berättade samfällt att deras självförtroende nu var mycket bättre, de hade klarat av ämnen de tidigare hade haft svårt för och de kände en större tillförsikt inför framtiden.

Studiespåret har varit mycket uppskattat av involverade medarbetare och chefer. Man anser allmänt att detta är en väl fungerande arbetsmetod både för unga i behov av stöd och för samverkan mellan de myndigheter som har ungdomarna inom sin verksamhet. Att samverkan under projektets tid har förbättrats betydligt innebär att individer i riskzon för att hamna utanför, nu inte tappas mellan stolarna. Detta ses som det viktigaste resultatet. I och med att en strukturerad samverkan implementeras fortsätter de goda resultaten.

Projektet har visat att det för en viss andel unga inte fungerar väl i stressfyllda studiemiljöer eller med gymnasiestudier på distans. Dessa riskerar att falla utanför samhället och arbetsmarknaden om de lämnas åt sig själva. De saknar strukturer och de personella relationerna med stabila lärare. En förutsättning för att en implementering ska fungera lika bra som projektet har gjort, är därför att den personal som arbetar med stödinsatser har en väl utvecklad kompetens i att bygga upp en trygg miljö och skapa förtroende hos deltagarna, så som den som personalen i Studiespåret har uppvisat. Med de rätta insatserna kan en verksamhet som den i Studiespåret rädda den framtida livskvaliteten hos unga med likartade problem som projektdeltagarna. Att de unga genom en sådan insats får ökade chanser att klara sin gymnasieexamen och därefter att komma i arbete, innebär också en stor besparing för samhället, inte minst för kommunen.

Utvärderingens slutsats är att Studiespåret har visat sig vara en arbetsmetod som kan göra stor nytta genom att den implementeras och blir en del av den ordinarie verksamheten i Karlskoga kommun. Detta är också utvärderingens rekommendation.

Om Studiespåret

Studiespåret har varit ett ESF-projekt i Karlskoga kommun med Finsam som projektägare. I detta stycke ger vi en kortfattad beskrivning av Studiespårets syften, bakgrund, arbetsmetoder och mål.

Huvudsaklig målgrupp för projektets insatser var ungdomar i åldrarna 16-24 som varken arbetar eller studerar (UVAS). De aktuella unga kan ha saknat fullständiga betyg från grundskolan, de kan också ha varit avslutade inom det kommunala aktivitetsansvaret (KAA) och sedan inte gått vidare till gymnasiestudier, eller fortfarande gå på gymnasiet men löpa en akut risk att avbryta sina studier. Studiespåret har fångat upp sådana ungdomar genom en samverkan mellan gymnasiet, Vuxnas Lärande och Mottagningsteamet på Finsam. De har därefter skrivits in i Coachingteamet för att få individuellt anpassade insatser av en studiecoach.

Målet för Studiespåret har varit att fler ungdomar ska återuppta och fullfölja sina gymnasiestudier genom att de erbjuds och genomgår studieinriktade insatser. Det övergripande syftet med projektet var att individen efter projektet ska hitta strategier och verktyg för att självständigt hantera och förebygga utanförskap. Deltagare som återgår till studier och slutför dessa, skulle komma att öka sin anställningsbarhet på kort som lång sikt. Också matchningen på arbetsmarknaden och kompetensförsörjningen skulle öka genom att fler slutför sina gymnasiestudier.

Sammanlagt har 47 deltagare varit inskrivna i projektet varav 32 kvinnor och 15 män. Av dessa var 23 i åldern 16–24 år, varav 14 kvinnor och 9 män. Av de resterande av deltagarna kom 20 från kategorin "långtidsarbetslösa ej anmälda på AF", varav 15 kvinnor och 5 män och 4 deltagare kom från kategorin "nyanlända invandrare", varav 3 kvinnor och 1 man.

Bakgrund

Bakgrunden till Studiespåret var att Karlskoga kommuns Skolförvaltning, som har KAA i sitt ansvarsområde, tillsammans med Finsam identifierade ett behov av ett förberedande och samordnat studiespår för unga. I kommunen hade tidigare bedrivits ett lokalt delprojekt av ESF-projektet #jagmed, under åren 2015-2018. I det erbjöds studieinriktade insatser med studiestöd parallellt med coachande stöd. I Karlskoga/Degerfors lyckades man i #jagmed få 70 % av de deltagarna i studier eller arbete (se slutrapport från #jagmed i Örebro län¹). Studiespåret tog avstamp i erfarenheterna från detta tidigare arbete i syfte att fortsätta utveckla den samverkan som Skolförvaltningen i Karlskoga kommun och samordningsförbundet Finsam påbörjat.

Några av erfarenheterna från den tidigare samverkan kring gruppen unga som omfattas av KAA var följande:

- Ungdomar utan en gymnasieexamen har svårt att få ett arbete.
- Ungdomar kontaktar Mottagningsteamet och uppger att de är i behov av ett mer omfattande stöd än vad de kan få på Arbetsförmedlingen för att söka arbete och komma ut i praktik.

¹ [regional-slutrapport-jagmed-region-orebro-lan.pdf](https://regionorebrolan.se/regionalt/regionalt-slutrapport-jagmed-region-orebro-lan.pdf) (regionorebrolan.se)

- Ungdomar uppger att de är yrkesbestämda, har ingen eller liten arbetslivserfarenhet och saknar en målbild för sin framtid.
- Ungdomar saknar myndighetskontakter och hamnar mellan stolarna, mellan utbildning och arbetsmarknad och:
 - får i högre omfattning avslag på Aktivitetsersättning
 - uppger att de saknar försörjning, har svårt att komma i kontakt med myndigheter som försörjningsstöd
 - klarar inte av arbetsmarknadens krav och avgränsas från Arbetsförmedlingen.

Arbetsmetoder i Studiespåret

I projektet har man arbetat med ett individcentrerat arbetssätt individcentrerat (se bild nedan). Detta innebär att personal som arbetar med ungdomar i behov av stöd för fortsatta studier, både i handling som i synsätt föreslår, prövar och utvärderar lösningar och alternativ med individen i centrum. Projektmedarbetare i Coachingteamet har utbildats i metoderna "Supported Education" och "Supported Employment" för att kunna arbeta med ett coachande förhållningssätt. Varje deltagare har inledningsvis kartlagts utifrån ett material som härstammar från Supported education. Kartläggningen skulle visa vad som var rätt stöd och insats utifrån individens behov.

Enligt projektets förändringsteori, det vill säga den "röda tråd" som projektet följt, skulle projektmedarbetarna utgå från individens nuläge när valet av insats gjordes. Genom tät uppföljning och fokus på stegförflyttning har deltagaren fått möjlighet att delta i en eller flera insatser. Studiestödet de fick hade som syfte att förebygga avhopp och fungera stöttande och motiverande för att deltagaren skulle klara sina studier. Ett starkt jämställdhetsperspektiv har genomsyrat arbetet.

Behovet av vägledning i målgruppen, som hoppat av skolan eller inte ens börjat på gymnasiet, är många gånger större än för ungdomar som befunnit sig i skolsystemet och under sin skoltid haft

en kontinuerlig kontakt med skolans SYV. Studie- och yrkesvägledare (SYV) har därför spelat en stor roll i projektet. Deras funktion skulle fungera som en brygga mellan olika övergångar och som en länk mellan olika utbildningsformer. Projektet har formulerat detta som: "SYV:s arbete löper som en sammanlänkande tråd mellan språkintrouktion, introuktionsprogrammet, KAA och vuxnas lärande".

För en mer utförlig beskrivning hänvisar vi till Studiespåretns egen slutrapport och övriga presentationer samt projektansökan.

Förväntade mål och effekter

Några av Studiespåretns förväntade mål och planerade långsiktiga effekter redovisas i ett senare stycke tillsammans med korta kommentarer om utvärderingens uppfattning om hur väl man uppnått dessa. I korthet nämner vi här endast att målen är uppdelade på projektnivå, organisationsnivå, strukturnivå och individnivå.

Om utvärderingen

Studiespåret har utvärderats av Apel AB. Utvärderingen har varit på plats under projektets genomförandefas. Denna sträckte sig från maj 2021 till december 2022. Under denna tid har utvärderingen samlat in data via intervjuer med projektledaren, projektägaren Finsam, berörda chefer och medarbetare inom projektets arbetsgrupp och styrgrupp. En deltagarenkät och en fokusgruppsintervju med deltagare genomfördes under hösten 2022.

Enkätundersökning till deltagare i Studiespåret

Som en del av utvärderingen inom Studiespåret genomförde Apel en enkät riktad till deltagarna. Nedan beskriver vi metod och resultat från undersökningen.

Enkätundersökning - metod

Frågorna togs fram i samarbete med projektledaren Ulrika Höök Hansson. Under våren 2022 skickade vi ut enkäten via sms men fann att vi fick in få svar med denna metod. Av 31 utskick hade 18 öppnat enkäten och svarat på första frågan, sedan föll de snabbt ifrån och mot slutet av enkäten var det bara 11 svarande kvar som avslutade hela. Därför diskuterade vi med projektledaren och kom fram till att det var bättre att dela ut enkäten på papper direkt till deltagarna när de var på plats. När de svarat lade var och en in sin enkät i ett kuvert och förseglade detta. Denna metod ledde till att vi hösten 2022 fick in 25 svar där alla hade besvarat samtliga frågor som kunde besvaras med skattningar av siffror på en skala.

Det fanns ett antal möjligheter att lämna kommentarer på sina svar eller förklara lite utförligare. Att få in den typen av svar kan ibland vara svårt i nätbaserade enkäter men med en enkät på papper skrev nästan alla åtminstone någon kommentar.

Eftersom det var möjligt att några av de som svarat på den nätbaserade enkäten även svarat på den på papper har vi nedan valt att enbart analysera de 25 pappersbaserade enkäterna. Vi har

jämfört svaren med de svar som kom in på den nätbaserade enkäten och ser ingen direkt skillnad. De 25 hela svaren betraktar vi som representativa för deltagarnas inställning och åsikter om Studiespåret.

Enkätresultat med analyser och kommentarer

Av de 25 svarande var 16 kvinnor och 9 män. Alla var över 20 år och över hälften över 22 år. Alla utom en hade varit längre än tre månader i projektet.

Hur bra var Studiespåret?

Det viktigaste när det gäller ett projekt är naturligtvis om deltagarna har tyckt att projektet var bra för dem. Frågan om vilket betyg av 5 möjliga de skulle sätta på Studiespåret var egentligen den sista frågan i enkäten, men vi vill gärna presentera svaret först. Sextio procent, 15 svarande, gav projektet högsta betyg och medelvärdet blev hela 4,44 av 5 möjliga (se figur nedan).

När vi studerade de fyra deltagare som gett projektet betyget 3, dvs Okej, uppger dessa att de har stort förtroende för personalen och det lägre betyget verkar därmed bero på någon annan faktor. En uppgav att hen hade saknat ämneslärare, ett par hade väldigt dåligt stöd hemma och en hade en ganska negativ attityd till det mesta i enkäten. Tre av dem uppgav att de inte tyckte att de själva kunde göra så mycket åt sin situation för att förbättra den. Det verkar därmed som att dessa individer hade behövt ännu mer personligt utformat stöd och kanske även på fler områden än vad projektet hade möjlighet att prestera.

Längre upp i enkäten frågade vi vad som varit bäst i Studiespåret. Svaren handlade främst om två saker: dels om att man fått bra och rätt stöd för att klara av studierna, dels att man fått en lugn plats där man kunde koncentrera sig när man pluggade. Vi har här valt några representativa citat:

Att få hjälp om jag behöver och det är en social träning

Lugn plats att studera, får hjälp och motivation.

Personalen ♥ och att det hjälper människor att komma vidare i livet och kanske må bättre.

Att man får den hjälp man behöver och att de ser vad som är ett problem för en och verkligen hjälper till och stöttar tills man klarar av det.

Allt de gör för att hjälpa till.

Att jag har någonstans att plugga där jag inte blir distraherad av vardagslivet (pga att det är distansstudier). Jag har lätt att ge upp om jag fastnar på en uppgift och då är det bra att kunna få direkt hjälp.

Man får hjälp med det man behöver hjälp med. Dom förklarar uppgifterna bra.

Att veta att jag har någon som hjälper mig med mina uppgifter när jag själv tappar hoppet

Att man har en plats att koncentrera sig och få hjälp

Att de tagit mig på allvar och gett mig rätt hjälp.

Skolan och stödbehov

En fråga gällde varför deltagaren hade avslutat sin skolgång. Några deltagare hade dock inte avslutat utan gick fortfarande på gymnasiet, men hade haft problem och varit på väg att inte få alla betyg, alternativt hade de gått ut gymnasiet utan betyg i alla ämnen. Man kunde markera upp till fyra olika anledningar till att man valt att hoppa av skolan eller inte gått ut med fullständiga betyg. Sammanlagt satte 24 deltagare 60 kryss för de olika alternativen, en deltagare kunde alltså ha en kombination av olika skäl.

Den vanligaste uppgivna orsaken till att man hoppat av var att man mådde dåligt (se tabell nedan). Fjorton deltagare (60 %) angav detta som ett skäl. Hälften av dessa angav även att grunden låg i att de hade en neuropsykiatrisk diagnos som det inte hade fått rätt stöd för. Flera av dem angav även att de inte kunde koncentrera sig och tre hade en jobbig situation hemma. Ingen hade avslutat pga fysisk funktionsnedsättning eller att de inte klarade av språket.

Kryssa i de skäl du hade för att sluta gå till skolan (max 4 kryss)	Antal kryss
Jag mådde dåligt	14
Jag kunde inte koncentrera mig	9
Jag har en neuropsykiatrisk diagnos (t ex ADHD) men fick inte rätt stöd	7
Ämnena var för svåra	5
Det var tråkigt	3
Jag klarade inte av studier på distans	3
Jag hade en jobbig situation hemma	3
Andra elever var elaka mot mig	3
Jag hade dåliga lärare	2
Jag har dyslexi men fick inte rätt stöd	1
Jag kände inget behov av att utbilda mig	1
Jag missbrukade	1
Jag har en fysisk funktionsnedsättning men fick inte rätt stöd	0
Jag förstod inte språket	0

Det fanns även alternativet Annat, där man kunde ge en egen förklaring. Här skrev flera av de som inte slutat skolan samt en som hade ett par olika sjukdomar, en som mobbats av lärare och en som blivit tagen av polisen.

Nedan redovisar vi svaren på ett antal frågor där den svarande fick skatta sin upplevelse genom att markera ett värde på en 6-gradig skala. Observera att medelvärdet på denna skala är 3,5.

Det var 80 % av de svarande som ansåg att de behövde ganska mycket stöd för att klara skolan, dvs de markerade 4 eller över på skalan (se figur). Detta tyder på att deltagarna kommit ur rätt målgrupp för att vara aktuella i projektet.

När de fick kommentera sitt behov av stöd handlade det mycket om planering, struktur och att "sätta igång" med saker, plus en del om svårigheter med matematik.

ADHD, autism, psykisk ohälsa påverkar mig mycket. Jag behöver bemötas med förståelse och tålmod, lugn studieplats, i min egen takt.

Hjälp med planering, upplägg och att ta tag i det.

Hjälp med att komma igång och eventuellt med att förstå uppgiften

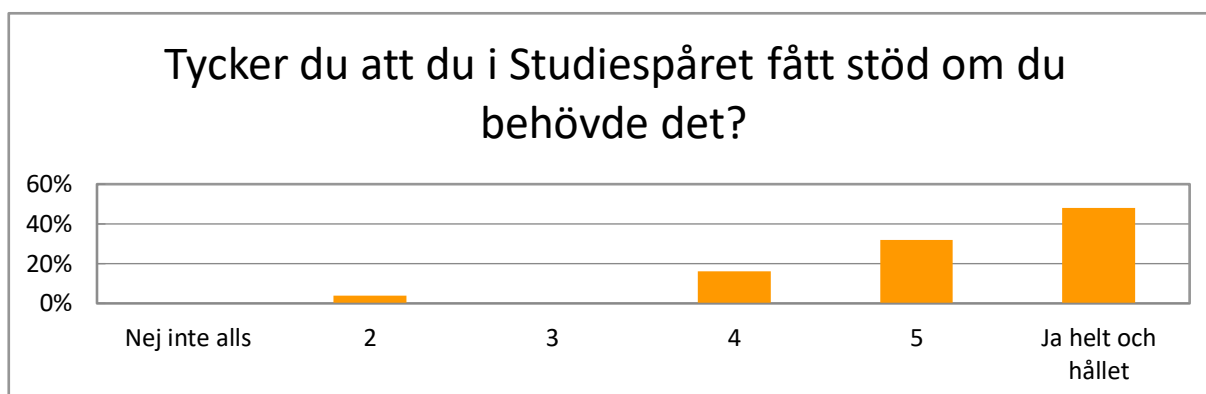
Jag har olika svårt för olika ämnen, speciellt matte, då behöver jag extra mycket stöd, som jag fått.

En deltagare skrev att hen inte riktigt kunde tillgodogöra sig stöd på grund av sin psykiska hälsa.

Mitt mående gör att jag inte kan tillgodogöra mig hjälpen eller insatser jag får, med andra ord är det inte fel på programmet men snarare min hälsa istället nu som inte det här programmet kan hjälpa till med.

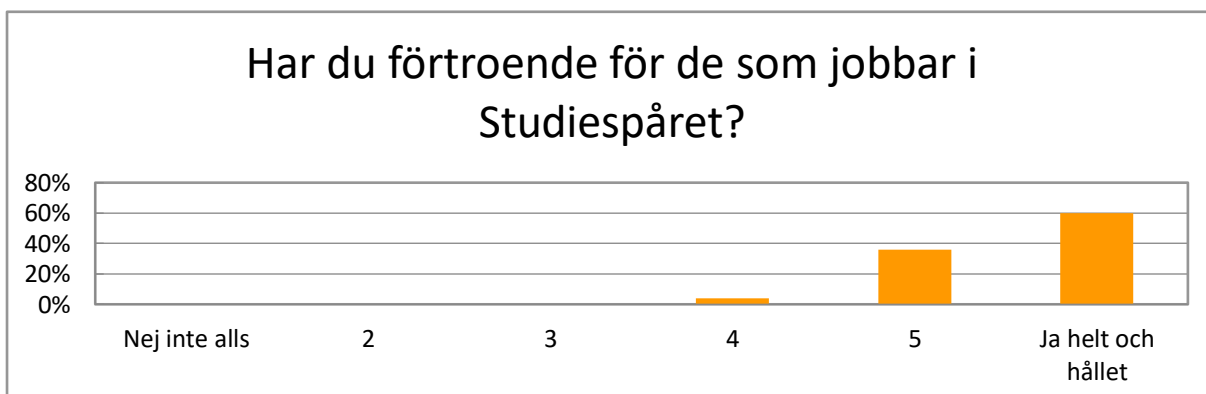
Av de fem som inte ansåg att de behövde så mycket stöd hade några angett att de mått dåligt, ett par hade svårt med planering, en hade varit utsatt för mobbning och en hade problem med den sociala kontakten. Vi tolkar deras svar som att de inte upplever sig ha nedsatt intellektuell förmåga på något sätt, utan att problemet i skolan berodde på något annat än att de hade svårigheter med inläringen. Alla fem var mycket nöjda med projektet och sitt deltagande.

Alla utom en, som hade behövt ämneslärare, ansåg att de fått bra stöd i projektet (medel 5,2).

Förtroende för projektpersonalen

När vi frågade deltagarna om de hade förtroende för de som jobbade i Studiespåret, det vill säga de som gav dem stöd, skrev vi till att de skulle komma ihåg att inga svar skulle kunna kopplas till deras namn. På så sätt ville vi försäkra oss om att de inte svarade falskt positivt för att de var rädda att svaret skulle komma fram till personalen. Medelvärdet på svaren blev hela 5,6 av de 6 möjliga, vilket visar att de som jobbat med deltagarna har lyckats så bra som det överhuvudtaget är möjligt att lyckas. Målgruppen har ofta misslyckats tidigare och har i allmänhet inte så stor tillit till skolan och lärarna. Att vinna deras tillit är svårt – men det har man verkligen gjort.

Att personalen skapat ett så starkt förtroende hos deltagarna är säkert förklaringen till både att dessa är så nöjda med projektet och att de lyckats gå vidare med sina studier.

I kommentarerna som inkom under denna fråga betonade de svarande att personalen gett dem ett mycket bra bemötande och skapat en miljö där deltagaren kände sig trygg och såg att det fanns någon som trodde på dem.

Snälla, hjälpsamma. De vill verkligen hjälpa till.

ULRIKA ÄR BÄST! Så snäll hjälpsam och förstående. Hon har räddat min skolgång.

De har visat förtroende och respekt mot mig, vilket gör att de förtjänar att få det tillbaka. De har gått att prata med om allt och är alltid trevliga.

De har alla stöttat mig och inte slutat trott på mig vilket gjort att jag klarat kurserna.

För att lärarna är duktiga och bra på alla sätt.

För att hon lyssnar på mig när jag säger att jag har svårigheter

Jag litar på alla lärare här.

Känner mig trygg.

För att jag blivit bemött bra utifrån de behov jag har behövt för att klara av kursen.

Deltagarnas förändring

Vi frågade hur det kändes från början när de kom med i Studiespåret, respektive när de nu varit i projektet ett tag. Det kan ha varit en otydlig fråga eftersom en del kanske var glada att de kom med i projektet och mådde bra på grund av det. Vi såg i alla fall en förbättring på frågan om hur det kändes nu. Medelvärde på skattningarna låg på 5,1 (av 6 möjliga) vilket tyder på att Studiespåret var en mycket positiv upplevelse för majoriteten av deltagarna.

På vår fråga om deltagarna hade fått mer självförtroende genom att vara i Studiespåret var svaren inte helt entydiga och inte lätta att tolka. Vi vet att på sådana frågor svarar de som inte upplevt en förändring, utan haft ett gott självförtroende hela tiden, naturligtvis ett nej. I genomsnitt hade kvinnorna höjt sitt självförtroende något mer än vad männen hade. Det finns forskning som tyder på att kvinnor/flickor har ett sämre självförtroende när det gäller studier än vad män/pojkar har. Detta trots att de förra presterar minst lika bra som de senare. Det kan ha varit så att kvinnorna gått in i projektet med ett initialt lägre självförtroende än männen och därmed upplevt en större höjning jämfört med männen som inte upplevde detta i lika hög grad.

Kommentarerna tyder på att det har varit närmast revolutionerande för flera att upptäcka sin egen förmåga.

Jag har insett att jag inte är dum i huvudet utan behövde hjälp.

Jag fick godkänt i en kurs jag aldrig trodde att jag skulle klara. Det var peppande.

Jag kan om jag vill, det har jag bevisat för mig själv genom den stöttning jag fått från Studiespåret.

En känsla av att jag klarar av saker.

Det känns som att jag kan mer och att jag kommer att klara av min utbildning

Jag tror mer på mig själv nu. Och att jag alltid gör mitt bästa.

Jag blir glad av att se att jag klarar saker som jag antagligen inte skulle klara av utan Studiespåret

Jag känner att jag vet att jag kan om jag vill, bara jag får extra hjälp och stöttning.

Majoriteten av deltagarna uppgav att de genom Studiespåret fått högre motivation att studera. Det var endast tre som inte fått någon motivation alls, två kvinnor och en man. Dessa tre hade förtroende för personalen och satte bra betyg på projektet, men satte låga värden på flera andra frågor. De verkade ha ganska stora problem av olika slag och utifrån en del av deras svar kunde man tolka som om att de var ledsna över detta och kände en viss hopplöshet.

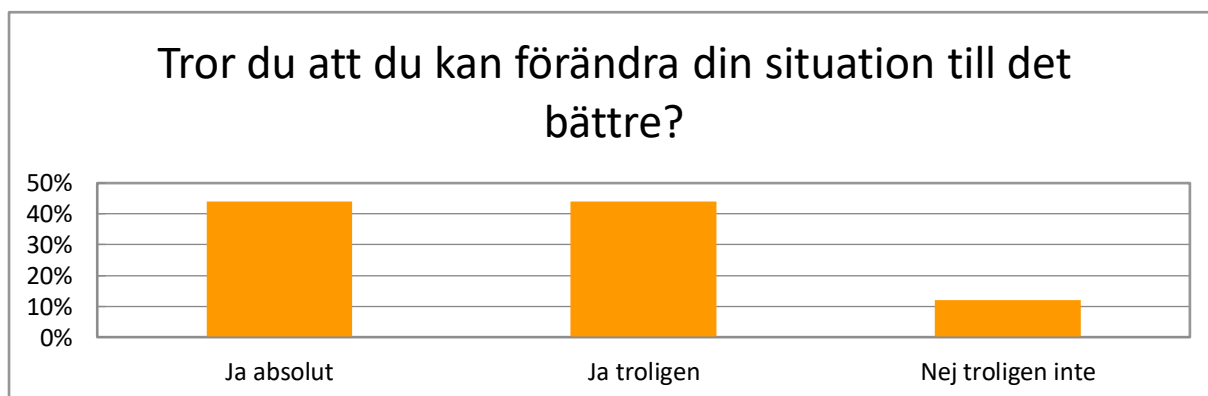
Tjugoen av de svarande svarade Nej på frågan om någon hade varit dåligt i Studiespåret. De tre som omnämndes i förra stycket var bland de fyra som svarade Ja och motiverade det bland annat med följande:

Behövs lärare i olika ämnen.

Kunde inte studera bra.

Svårt att få rätt hjälp ibland.

De allra flesta trodde att de kunde förändra sin situation till det bättre, vilket visar att de har hopp om framtiden.

I svaren på hur de kunde förbättra sig nämnde flera att de kunde skapa sig bättre rutiner och ta tag i saker på ett mer aktivt sätt. Exempelvis:

Inte sätta så höga krav på mig själv.

Ta tag i saker och situationer bättre.

Ja, med hjälp.

Skapa mer fasta rutiner och hålla sig till dom som gör att det går mycket lättare i sina studier.

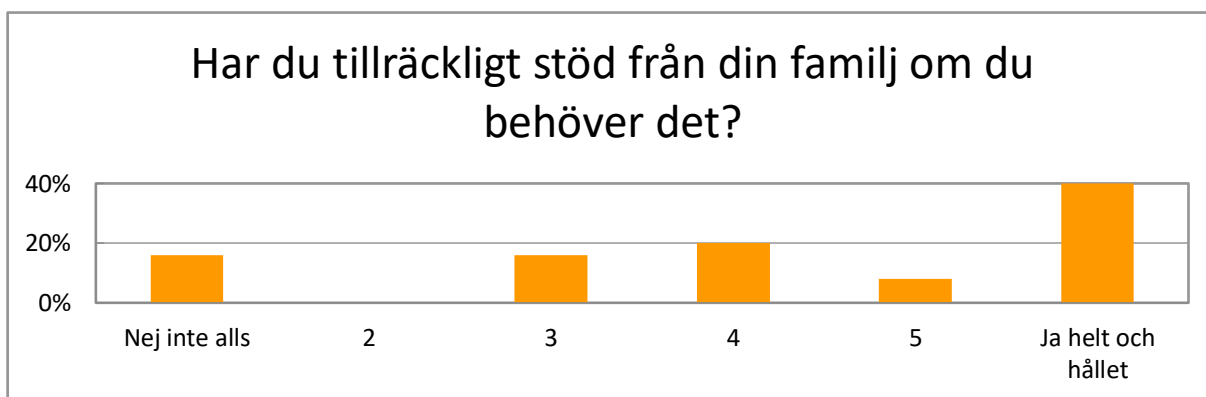
Tänka positivt

Fortsätta försöka hålla rutiner och inte skjuta upp saker.

Att tro på mig själv, att jag klarar av skolan

Träna på gym mer

Flera av de som hade en låg ökning i motivation och inte fått så mycket högre självförtroende, eller inte trodde att de skulle kunna förändra sin situation till det bättre, gav också låga värden på frågan om de fick tillräckligt stöd av sin familj. Detta gällde inte för alla med stort stödbehov man verkar vara en betydelsefull faktor i sammanhanget. De allra flesta hade dock gott stöd från familjen.

Framtiden

Över 70 % tyckte att det var *mycket* viktigt för dem att ha ett arbete senare i livet. Det är tydligt att deltagarna vill ha ett "normalt" liv med jobb och att de ser detta framför sig om de bara kommer över tröskeln att klara sin utbildning.

Endast 3 deltagare tyckte att det var något mindre viktigt för de att få ett jobb. Två av dem hade angivit att de hade någon neuropsykiatrisk funktionsnedsättning, en hade haft ett missbruk och

den tredje hade mått dåligt. Ingen av de tre tyckte att något varit dåligt i projektet, de gav 4-5 i betyg, och de hade också fått högre motivation samt hade förtroende för personalen. En av dem skrev att hen ville jobba som psykolog, på bibliotek eller med media.

På frågan om vad de ville jobba med skrev en del att de kunde jobba med vad som helst eller att de inte visste. Andra hade visioner om vad de skulle vilja göra. Undersköterska nämndes flera gånger, likaså djur, men även ekonomi och administration.

Audionom, vårdadministratör eller inom musik.

Egen företagare

Någonting om att hjälpa människor i samhället, äldreomsorgen, sjukhus. Något med djur och min dröm som frisör.

Undersköterska på sjukhus

Djur/natur

Väldigt oklart fortfarande. Kanske på apotek, något administrativt, optikerassistent.

Mat

Jag skulle vilja jobba i affär. Helst i en klädbutik/smink. Även en djuraffär.

Smink, psykiatri

Jag ska jobba som undersköterska

Ekonomi

Frågor med högst medelvärden

De frågor som fick högst medelvärden syns på bilden nedan. De rör förtroendet för projektpersonalen, vikten att få ett jobb och betyget till projektet. (Observera att betyget var på en 5-gradig skala och skulle ha fått ett medelvärde på ca 5,4 om det varit på samma skala som de övriga svaren. Den 5-gradiga skalan berodde på att vi hade svarsmekanismen att klicka i stjärnor i nätenkäten och valde då 5 eftersom detta är ett vanligt antal när det gäller bedömningar med hjälp av antal stjärnor.)

Deltagarna tyckte också i hög grad att de fått det stöd de behövde och att de mådde bättre genom att ha kommit med i Studiespåret.

 Högst värde Frågor med högst medelvärde	
Har du förtroende för de som jobbar i Studiespåret?	5.56/6
Hur viktigt är det för dig att ha ett arbete senare i livet?	5.48/6
Vilket betyg vill du ge till Studiespåret?	4.44/5
Tycker du att du i Studiespåret fått stöd om du behövde det?	5.20/6
Hur känns det nu när du varit med i Studiespåret?	5.12/6

Slutsatser från enkätresultaten

Utvärderingens slutsatser utifrån enkäten är att Studiespåret har varit till mycket stor nytta för deltagarna. Troligen är nyttan så pass stor att den är svår att värdera tillräckligt högt. För en individ som plötsligt förstår att det inte är omöjligt att klara en examen, och sedan kunna få ett jobb, betyder det sannolikt oerhört mycket att börja tro på sin framtid. För denna individ kan det vara skillnaden mellan att vara arbetslös och utanför samhället, kanske under resten av livet, eller att ha ett jobb och försörja sig själv. Kanske att uppleva sig ha ett bra liv, jämfört med att vara missnöjd med det. Projektet verkar ha höjt de flesta deltagarnas livskvalitet avsevärt i och med att de nu tror sig om att kunna ta sig vidare.

Vi ser det höga förtroende som deltagarna har för projektpersonalen som en avgörande förklaring till att de gått framåt med studierna och att de tyckte att projektet var mycket bra. Att unga som upplevt många tidigare misslyckanden får ett bra bemötande är den absolut viktigaste faktorn för att de ska vilja delta i ett projekt som Studiespåret. Det goda bemötandet är nyckeln till att de ska lyckas "starta om". Samma projekt med ett oengagerat team och ett annorlunda bemötande gentemot deltagarna skulle naturligtvis inte ha lyckats. Det är därför av stor vikt att en fortsatt verksamhet har lika engagerade och yrkeskunniga medarbetare som Studiespåret har haft.

Att nästan samtliga deltagare såg de som mycket viktigt att få ett jobb i framtiden, är ett intressant resultat. Det är tydligen inte så att de "struntat" i skolan på grund av att de saknar ambitioner i livet. Det kan vara tvärtom, de har ambitioner, men genom att de har stora svårigheter i skolan ser de en gymnasieexamen som ett oöverstigligt hinder på vägen mot det jobb de vill ha. De hade dock många ganska vaga tankar om vad jobbet skulle handla om. Vi menar att resultatet på frågan i sin helhet pekar på att det kan vara fruktbart att addera mer arbetsmarknadskunskap och praktiska, yrkesinriktade aktiviteter i framtida projekt eller verksamheter. Detta för att målet "jobb" ska bli mer konkret och kännas möjligt att uppnå.

Fokusgruppsintervju Studiespåret

I november 2022 genomförde utvärderingen en fokusgruppsintervju med fyra projektdeltagare. Avsikten med intervjun var att fördjupa resultaten från deltagarenkäten. De statistiska svaren i enkäten säger en hel del om hur deltagarna upplever projektet, men den djupare förståelsen för hur deltagarna känt sig före de kom med i projektet och vad det är i projektet som fått dem att fortsätta med sina studier, kan enbart komma genom att man samtalar med individerna och får deras personliga berättelser. Ska någon annan aktör återskapa metoderna i sin egen verksamhet är det av vikt att få med sig nyanserna i deltagarnas upplevelser.

Fokusgruppen utgjordes av tre kvinnor och en man som alla varit med i projektet under lång tid. Deras åldrar låg i det lite högre spannet. I texten nedan har vi fingerat deras namn. Vi kallar dem Emma, Aysha, Oskar och Lisa. Aysha är född i Afghanistan, övriga är svenskfödda.

Intervjun spelades in med diktafon för att inte störas av att utvärderaren antecknade. På så sätt blev det lättare att få ett obrutet samtal. Nedan redovisar vi de sammanfattade svaren under varje fråga vi ställde. En hel del svar var ganska likartade från alla fyra i gruppen, men det fanns alltid den individuella upplevelsen med, därför kan vi i denna redogörelse ta med svar som liknar varandra, men är avgivna från olika individer.

Sammanfattning av intervjun

Intervjufrågorna presenteras i kursiv stil före de intervjuades svar.

Hur kom ni in i projektet? Varför? Var det ett lätt val att gå med?

Emma: Jag är ensamstående mamma och lever med min son och några husdjur. Jag har ingen skolgång bakom mig utan hoppade av i femman. Än idag kan jag inte alfabetet, men jag kan skriva och det är nog för att jag läst så många böcker. Jag var inlagd många gånger på psykiatrin

och då var det böcker som gällde, man får inte ha inte mobiltelefon där. På grund av min psykiska ohälsa har jag aldrig jobbat. För två år sedan blev jag utskriven från psykiatrin. Det var någon där som tipsade mig om att detta fanns och så hamnade här. Först trodde jag att de bara skulle sätta mig någonstans för att bli av med mig, men när jag kom hit fick jag två av projektmedarbetarna till stöd. Det har varit helt fantastiskt, de har haft jättestort tålamod med mig och jag har läst upp mig i ett par ämnen.

Aysha: Jag kom till Sverige för sex år sedan. Först gick jag på Möckelngymnasiet och lärde mig svenska och ämnena i grundskolan. Sedan sökte jag en utbildning och kom in men ville inte gå den, den kändes inte rätt för mig. Istället började jag jobba i butiken på en second hand. När jag varit där ett tag kände jag att jag måste börja studera igen. Arbetsförmedlingen visade mig till projektet. Här träffade jag den projektmedarbetare som coachar mig och hon hjälpte mig väldigt mycket. Efter det har jag läst svenska två, matte, psykologi och samhällskunskap på gymnasienivå. Sedan sökte jag till undersköterskeutbildningen och går nu andra terminen. Jag fick jättemycket hjälp här.

Oscar: Jag hoppade av tredje året på gymnasiet för jag kände att det inte funkade, jag hade svårt att hänga med. Det var inte inlärningssvårigheter, utan det var strukturen och mitt mentala mående som påverkade mig. Efter det hade jag kontakt med psykiatrin och habiliteringen. Jag pluggade inte på ett tag men sedan kände jag att jag ville fortsätta och få en gymnasieutbildning så jag började på Komvux i stan. Det var innan allt var på distans. Det fungerade sådär, gick upp och ner. Jag har högfungerande autism, ADD, nedstämdhet och depressiva tendenser. När det blev på distans gick det sämre, jag klarade inte att ordna strukturen själv. Att bara sitta hemma själv jämt var inte bra. Det var strukturen jag behövde mest hjälp med, för mig måste allt vara väldigt tydligt. Jag pratade med min psykolog och han rekommenderade Studiespåret. Det lät bra och jag fick kontakt med den projektmedarbetare som sedan gav mig stöd. Just nu studerar jag inte men jag är tvåhundra poäng från ett slutbetyg. Jag har varit ute på praktik på en second hand i ett år.

Lisa: Jag har katt och sambo. Mitt problem är att jag har epilepsi och en godartad hjärntumör. Medicinen mot epilepsin hjälper till en viss gräns. Det var habiliteringen som visade mig hit för ett till två år sedan. Innan jag kom hit har skolan inte fungerat alls. Jag gick på individuella programmet men så hoppade jag av. Sedan gick jag på folkhögskolan men hoppade av där också. Inget har funkade för att jag inte fått tillräckligt med hjälp.

Vad tycker ni om att vara här? Trivs ni?

Emma: I början tyckte jag det var jobbigt, jag hade ju skämts över min situation och kände mig gammal. Det var inte att jag behövde möta så många människor här, utan själva egenskammen över att behöva komma hit. Men när jag träffade den första projektmedarbetaren så pushade hon mig något otroligt mycket, även på ett personligt plan. Hon sms:ade och ringde. Sedan, när jag skulle träffa en annan projektmedarbetare var jag rädd för att jag skulle behöva träffa en ny person igen. Man möter så otroligt mycket människor genom vården och man ska dra upp samma, samma varje gång, men denna har ju varit en stjärna genom allt. Vi connectade bra på ett personligt plan och hon skickade också sms, Hon kan skicka ett sms på en helg och fråga hur det är med mig. De där båda är de bästa personerna jag träffat på säkert femton år, och de har hjälpt mig mer än någon annan har gjort, jämfört med psykiatrin och andra. Jag trivs här för att jag får ett personligt stöd och slipper träffa så många nya, det känns tryggt.

Aysha: Ja, jag trivs här. De har gett mig råd och visat mig hur jag skulle skriva prov på svenska. Utan den här hjälpen kunde jag inte klara gymnasiekurserna. Speciellt med språket, jag har ibland hamnat i "Vad ska jag skriva här?" och "Vad betyder den här frågan?", så det hjälpte mig väldigt mycket att hon kunde förklara för mig. Projektmedarbetaren kunde skriva till mig också och fråga hur jag mår och sådant.

Oscar: Jag trivs jättebra här. Men det var samma med mig, när jag kom hit ... det kändes lite skamfullt och så. Som ett misslyckande. Jag har social ångest och det får inte vara för mycket folk, men jag behöver också någon som pushar mig lagom mycket. Där har den projektmedarbetare som stödde mig varit superbra. Hon påminner mig om uppgifter som ska in, skickar sms. Det är absolut inte så att hon pushar för mycket. Tycker jag att det blir för jobbigt backar vi lite istället. När det hade gått bra ett tag och jag sedan mårde lite sämre var det hon som föreslog att jag skulle pröva med praktik. Det är lite så, man blir guidad till rätt väg. Finsam har ett samarbete med PMU Second Hand och vi gick dit på ett studiebesök. Jag fick själv välja om jag ville vara där eller inte, känna efter om det kändes bra.

Lisa: Jag trivs och känner mig trygg. De hör vad jag säger, de lyssnar och bryr sig. Jag får göra allt i min takt och vi backar om det blir för mycket. Nu kommer jag en gång i veckan och får hjälp med matten. Det funkar bra, studiecoachen är jättebra på att förklara.

Är det något som fungerar bättre för er genom att ni är med i projektet?

Emma: Det jag tänker på då är att självkänslan har stigit. Att man inte gått i skolan, inte klarat av den. Haft den sociala ångesten. Sitta i skolmiljön med lysrör var hemskt. När man kommer hit och får en personlig och nära hjälp. Jag har gråtit så mycket här när jag trodde att jag inte skulle klara det. Men sen när jag klarade både svenskan och matten fick jag själv se att jag kunde klara det. Man klarade en vecka så gick det nästa vecka också. Nu går jag en utbildning på gymnasiet. Jag vågar prata mer också, socialt sett är jag introvert men det har kommit det senaste året. Nu är det nästan så folk får be mig att hålla tyst.

Aysha: Innan jag kom hit kunde jag inte klara gymnasiekurserna men nu går jag på en. Att få stödet gjorde mig mycket säkrare på mig själv. Jag går fortfarande hit men jag är på väg att klara mig själv.

Oscar: En stor del för mig är att jag kan ta mig hit. Jag drog mig för att gå ut men att skapa rutinen att gå hit har hjälpt mig. Självklart har jag fått bättre självförtroende. Jag trodde inte att jag skulle klara matten, jag var superdålig på matte, men det gick. Det gick dessutom rätt bra. Man tror att man inte kan men det kan man. Praktiken gav mig också självkänsla. I början när jag var på Second hand-butiken prismärkte jag varor ensam ett par dagar i veckan. Det var bra där för man fick börja på sin egen nivå. Jag blev lagom pushad och det slutade med att jag stod i kassan och träffade kunder. Det var något som var ett skämt i början, men till sist gick det.

Lisa: I början var jag väldigt tillbakadragen. Det är bättre nu. Annars hade jag inte vågat komma hit till intervjun. Jag trodde inte heller att jag skulle klara matten. Jag hade den på distans förut, man skulle jobba på datorn. När hade en bra studiecoach här, som gav mig en förklaring, då klarade jag den.

Får ni hjälp med rätt saker? Finns det annan hjälp ni saknar, i eller utanför projektet?

Emma: Inte nu, men hade inte jag kommit hit hade jag blivit av med lägenheten och fått flytta hem till min pappa. Jag blev utförsäkrad och kravet var att jag skulle jobba. 'Du fixar det' tyckte Försäkringskassan. Paniken som slår till när man inte har någonting och är sjuk. Även det där med pengar och att ta studielån var svårt för mig. Jag ville inte ta något lån, jag visste ju inte ens om jag skulle klara mig. Då hoppade Marie in och hjälpte till och redde i det där så jag kunde få studiebidrag och extra för att jag hade barn. I början kunde jag inte betala för böckerna men då betalade hon dem och skrev ett fint kort att jag kunde betala tillbaka när jag kunde. Så de har hjälpt mig med fler saker, utanför ämnena. Det är jag inte säker på att jag hade klarat själv. Det är väldigt skönt att slippa Försäkringskassan och studiebidraget sätter lite press på mig att gå hit, sköter jag mig inte får jag inga pengar.

Aysha: Jag tycker att jag har fått bra hjälp härifrån så jag saknar inget. Jag sökte först bistånd från socialen men de sa att jag inte kunde få betalt när jag studerade, jag måste söka jobb då. En projektmedarbetare pratade med handläggaren och de ändrade sig och gav mig stöd i två månader så jag kunde fortsätta läsa svenska ett och komma vidare. Det var två år sedan. De hjälpte mig med att söka CSN också.

Oscar: Jag har fått rätt hjälp som var anpassad efter mina behov. Tycker inte att jag saknar något. Jag har också fått jättemycket hjälp härifrån med Försäkringskassan, de förstår inte hur svårt det kan vara trots att man har läkarintyg. Hos dem måste man visa sig så svag som möjligt. Det var när det hade gått så bra på praktiken som problemen började. De tyckte att 'Nu har det gått så bra för dig så nu sparkar vi undan benen för dig'. Jag tror inte att de förstår hur anpassat det är på den praktikplatsen, den går inte att jämföra med en riktig arbetsplats.

Lisa: Allt känns bra tycker jag. Jag har kontakt med vården och Försäkringskassan, det rullar på nu. Tidigare hade jag en annan handläggare på Försäkringskassan och hon var aldrig där och hörde inte av sig. Det är bättre nu.

Har ni funderat över vad ni vill göra i era liv framöver? Tror ni att projektet ökat era chanser att nå dit?

Emma: Att vara här har öppnat för många nya tankar. Jag har inte vågat tänka på framtiden innan, det var mer bara att överleva, men nu tänker jag nästan för mycket. Nu när jag klarat av den där biten med studierna och kommer ut och träffar människor är allt helt annorlunda. Att jag valde just den här utbildningen är också projektets förtjänst, innan har jag alltid velat jobba inom psykiatrin och hjälpa andra i samma sits som jag. Man tyr sig till andra med samma problem, de förstår vad man gått igenom. Men vi satt och spånade och den dörren är stängd nu. Den kommer inte att öppnas igen. Nu känner jag mig målmedveten och vet vart jag vill och ska ta mig dit.

Aysha: Jag sökte en gång förut till undersköterskeutbildningen men kom inte in. Min coach i projektet sa till mig att om jag läser in samhällskunskap, psykologi och svenska 2 så har jag bättre möjligheter att komma in, så jag gjorde det. Det är på grund av att jag varit här som jag kom in andra gången jag ansökte. Kanske jag hade kommit in i alla fall, men det hade tagit mycket längre tid. Nu har jag planerat med olika studievägledare om vilka ämnen jag ska läsa in för att bli sjuksköterska, det är min plan för framtiden.

Oscar: Jag har börjat fundera mer på framtiden tack vare det nya självförtroende som jag fått genom att vara här. Men jag har backat lite från studierna för jag vet inte riktigt vad jag vill jobba med. Jag har ju ganska mycket med depressioner och så och då blir det svårt att tänka framåt. Men att vara här har fått mig att se att det kan finnas möjligheter att hitta något som jag klarar av. Jag får ofta höra att jag är tillmötesgående men det är mycket som är svårt för mig. Nu är vi ute med projektet och tittar på olika arbetsplatser. Vi var på ett ställe som kommunen äger, man paketerar olika saker, skruvar och servetter och sådant. Det var väldigt lugnt tempo. För mig känns det inte tråkigt att göra samma saker hela tiden så jag kanske skulle kunna jobba där.

Lisa: Jag vill göra något men jag vet inte exakt vad. Något praktiskt. Jag har inte haft något jobb, bara praktikplatsen, så det är svårt att veta vad jag kan göra. Vi ska gå ut och titta på arbetsplatser senare. Jag kanske skulle vara intresserad av det där stället där man packar saker.

Har ni några goda råd att ge till kommunen och Finsam?

Emma: Det ska fortsätta vara som det är nu. Det är skönt att komma hit. Man kan vara anonym om man vill och vara social om man vill. Man blir inte dömd här.

Aysha: Det är jättebra att man får komma hit. Det måste få finnas kvar. Jag tror att det inte är bara jag, utan många som behöver komma hit.

Oscar: Detta behövs. Det är inte ett slöseri utan något som *verkligen* behövs. Kanske för många fler.

Lisa: Det bör finnas kvar för det är så många som behöver hjälp och de kanske inte ens vet att det finns. Jag visste inte att det fanns.

Utvärderingens reflektioner

Svaren under gruppintervjun tyder på att den tidigare enkäten fångat upp sådant som var väsentligt för projektdeltagarna. De förstärkte också slutsatserna från den, så som att bemötandet från projektmedarbetarna var oerhört viktigt för att deltagarna skulle känna trygghet. Medarbetarna upplevdes inte bara som ämneskunniga, utan som medmänskliga och stödjande på ett personligt plan. Det som också var viktigt var kontinuiteten, att det var samma personer i personalen, inte olika. Både diagnoser och dåligt självförtroende hade bidragit till en social fobi som gjorde det jobbigt för ungdomarna att träffa nya människor.

De intervjuade hade fått ett ökat självförtroende genom att de med projektets stöd lyckats med studier som de tidigare inte klarat av. Självförtroendet hade lett till nya tankar om framtiden. Att lyckas med studierna hade exempelvis fått Aysha att drömma ännu högre, nu ville hon bli sjuksköterska, inte stanna vid undersköterska. Emma hade släppt mycket av sin sociala ångest och såg framför sig att hon hade ett jobb och arbetskamrater i framtiden. Här ser vi att projektet verkligen har lett till en ökad självkänsla. Utan den är det svårt för individen att gå vidare och den behöver vara ett mål i varje verksamhet för UVAS.

Det första man reflekterar över efter intervjun är hur svåra liv dessa unga människor har haft. Det finns i stort sett inget i det de beskriver som påminner om bilden av hur vi tänker oss en "normal" svensk ungdoms uppväxt, med kompisar, fritidsaktiviteter, utbildnings- och yrkesplaner. Aysha har levt ett liv som flykting och kommit till ett nytt land där hon vare sig

hade språk eller några av de erfarenheter som svenskfödda ungdomar oftast har. Att ta igen allt det på några få år är ingen lätt uppgift. Emma, Oscar och Lisa har tillbringat mycket tid som patienter inom psykiatrin. De talar om svårigheter med att ständigt tvingas träffa nya människor, att lära sig våga åka buss eller att gruva sig i timmar för att ringa ett telefonsamtal. Enkla saker som de flesta andra människor gör var och varannan dag utan att en fundera över dem.

I den pratstund som uppkom efter själva intervjun var Försäkringskassan ett ämne som rörde upp känslor. Denna står eller har stått för de tre av de ovan nämndas försörjning, men myndigheten upplevs trots detta som ett hot. De tre menar att den behandling du får och vilka beslut som fattas runt dig beror på vilken handläggare du blir tilldelad, inte på ditt tillstånd. En del handläggare anser att du kan jobba om du kan sminka dig, praktisera på en anpassad arbetsplats, eller i övrigt visa tecken på att du gjort framsteg. De tre är överens om att man måste visa upp sitt sjukaste jag när man är där, annars "ställer Försäkringskassan dig på bar backe". Det finns ingen glidande skala utan bara "sjuk" eller "frisk"; ett eller noll. Denna rädsla skapade hos dem ett tillstånd där de för att visa sig sjuka också måste känna sig sjuka. Hotet att bli av med försörjningen när de fortfarande inte kunde arbeta eller studera, istället för att få utvecklas i sin egen takt, gjorde att de mådde sämre än vad de annars kunde ha gjort. Det var ångestskapande.

En reflektion angående deltagarnas relation till Försäkringskassan är att det naturligtvis inte ska vara stödpersonalens uppgift att hjälpa deltagare gentemot myndigheten. Däremot kan det exempelvis vara möjligt att strukturera ett övergripande samarbete runt en individ med hjälp av samtycke från denna (på grund av sekretesslagstiftningen). Personalen som träffar individen, och ser på vilken nivå denna befinner sig, har säkerligen mycket att bidra med till Försäkringskassans, eller till socialtjänstens, bedömning. Att, som Oscar säger "bli lagom pushad", är konstruktivt, men detta måste ske på individens villkor.

De fyra intervjuade lyssnade på de andras berättelser och instämde ofta i vad någon annan berättade. En reflektion man kan göra handlar om hur ofta de får ventilera sina problem med andra som har likartade bekymmer. Den sociala fobin sätter käppar i hjulet för dem och de träffar troligen färre människor än vad andra gör. En fortsatt ordinarie verksamhet, eller andra projekt, skulle kunna prova att organisera mindre grupper där deltagare kan prata om sina erfarenheter och se att de inte är så ensamma som de tror.

Att samtliga tryckte på vikten av att det fanns en möjlighet för dem att få stöd för att de alls skulle lyckas gå vidare i livet, samt att de trodde att det fanns många fler som skulle behöva samma stöd, leder till slutsatsen att denna typ av verksamhet bör vara tillgänglig för alla UVAS, i alla kommuner.

Projektorganisationens syn på Studiespåret

Utvärderingen har intervjuat Finsams förbundschef, projektledaren och några av yrkesrollerna i arbetsgruppen (en del personer i gruppen slutade under projekttiden och andra tillkom). Det gällde exempelvis den person som skrivit projektansökan och som hade god kunskap om historiken bakom projektet, en samordnare mellan Mottagningsteamet och Coachingteamet, två SYV:ar samt coacher som arbetade med deltagarna på olika sätt. Till dessa har vi intervjuat en

socionomstuderande som mötte projektet inom sin verksamhetsförlagda utbildningsdel. Vi har även intervjuat projektets styrgrupp.

En observation vi gjorde under ett besök hos arbetsgruppen var att man inom gruppen verkade väldigt trygg med de övriga och samarbetet fungerade mycket bra. En av de i gruppen sa:

Förutsättningen är att tillsätta rätt människor med i gruppen för att få ett prestigelöst och professionellt samarbete. Om man förstår sin uppgift och känner sig trygg i den blir det bra. Det finns ett engagemang och en vilja hos alla i gruppen. Det kommer man långt med.

Samtliga i arbetsgruppen var mycket positiva till Studiespåret och den nytta de såg komma genom projektet. De delade bilden av ungdomar som hade "tappat många sugar" och behövde stöd för att komma vidare. En projektmedarbetare sa:

Jag tror att det är det att de har misslyckats så många gånger som gör att de har en så låg tröskel, för många tappade sugar. Det tror jag är det största problemet. Nästan alla har någon funktionsnedsättning. Jag har själv brukat försöka ta emot dem med öppna ögon. Har jobbat på folkhögskola och där har många en diagnos. Man diagnosticerar bort problemen. Men man måste lära sig leva med sin ADHD, inte fastna i att de har en diagnos. 'Okej du har svårigheter men hur går du vidare?'. De måste bestämma sig för att de klarar det. Gör de det går det bra. Där måste jag visa att jag tror på dem och ser deras möjligheter. 'Jag ser att det här är svårt, hur gör vi då?. De kanske inte har pengar och enbart dåliga relationer. Bara att någon ser en kan göra mycket för människor.

Man ansåg samfällt att kommunens beslut att bedriva gymnasieutbildning på distans, dvs icke-lärlarledd utbildning, var rent destruktivt för den grupp elever som saknade självdisciplin, oftast på grund av olika neuropsykiatriska störningar eller psykiska sjukdomar. Dessa klarade inte att skapa strukturer och rutiner för att ta ansvar för det egna lärandet. Man såg ändå att denna grupp ville ta sig ur sin situation, men de blev ofta väldigt ensamma i sitt hemmasittande och hade svårt att komma vidare utan stöd.

Det som är gemensamt för deltagarna är att de vill skaffa sig ett liv. Det har de inte och det orkar de inte ha i längden. Det är kul i början att inte göra något. Sedan vill de ta steget men de har inga verktyg. Vi ska ge dem verktygen för att de ska ta sig fram. Ingen vill vara lat och viljelös. De har tankar att 'egentligen skulle jag vilja'. Ibland tar det tid för dem att förstå att 'den här personen (dvs den intervjuade) verkligen bryr sig om mig'. De har inte blivit lyssnade på och har struntat i allt. Det tar ett tag för dem att börja prata.

En av studiestödscoacherna tog i projektets slutskede över den roll som projektledaren hade haft och skulle fortsätta arbeta med samma arbetsmetoder som i projektet. Detta är en del i implementeringen av projektresultaten. Hon säger:

Jag är glad att de frågade mig, jag brinner för detta. Det finns ett otroligt stort behov av Studiespåret. Så många som inte klarat gymnasiet. De har låg motivation och man måste puffa på dem. Intressant att hjälpa så många som möjligt. Så många är vilsna. Föräldrar kanske inte kan hjälpa dem. Belöningen är så stor när de kommer senare och säger 'Åh nu fattar jag'.

Förbundschefen berättade att man när hon började sin tjänst 2013 hade man inom kommunen jobbat med många korta projekt. Det betydde att man fick finansiering under projekttiden men det blev inte kvar något efter att projekten tagit slut. Projekten försvann i tomma intet, de blev tomtebloss. Studiespåret var en satsning på att införliva ytterligare samverkansstruktur efter de projekt man haft sedan man började arbeta processinriktat. Man planerade att nå ett steg till uppför samma trappa. Detta projekt skulle bli ett pärlbandsprojekt, inget tomtebloss.

Det var inte helt okontroversiellt att börja arbeta processinriktat men skolchefen då sa att det var väldigt viktigt. Tack vare Studiespåret har vi kunnat jobba mycket mer med samverkan på en strukturövergripande nivå. Projektet har gjort stor skillnad, inte bara individen utan framförallt på strukturell nivå.

Hon menade också att projektet hade kommit igång så snabbt för att det låg inom en redan fungerande organisation.

Fördelar från mitt perspektiv är att projektet tickar igång snabbt när det ligger inne i organisationen. Det var i princip igång dag två.

Angående projektresultaten menar hon att den stora vinsten är att samverkan har förbättrats vilket gör att färre unga kommer att falla mellan stolarna nu. En annan vinst är att man fått upp ögonen för Studie och yrkesvägledarnas insatser.

Studie och yrkesvägledarnas viktiga roll har blivit tydligare genom Studiespåret. De har en otrolig översyn över elevernas möjligheter. De är också viktiga utifrån de horisontella principerna och könsstereotypa föreställningar om vad kvinnor och män ska jobba med. Där har de en bra träning och kunskap som vi andra inte är lika bra på. Om man hårdtrar det så kanske det kommer en kille och omedvetet kan man lägga märke till olja under naglarna och fråga 'Kanske bilmekaniker kan vara något för dig?'. Att man medvetandegör sina egna brister på den punkten är viktigt. Det tvingar oss att tänka på andra insatser.

Ledamöterna i styrgruppen var också odelat positiva till Studiespåret och ville se att det implementerades. I gruppen satt rektorer vid Möckelngymnasiet och Vuxnas lärande samt enhetschefen på kompetensförsörjningsenheten. Man delade synen på vilken problematik det fanns i kommunen och att det saknades stödjande insatser för elever i riskzonen.

Många vill plugga men är rädda för att det inte gått så bra tidigare. De har varit hemmasittare, och har misslyckats innan. Inom Vuxnas lärande har vi inte någon organisation för särskilt stöd, till exempel ingen elevhälsa, kurator, specialpedagog etc. Det kommer an på lärare som har ett intresse av specialpedagogik om eleven ska få extra stöd.

Rektorn för Möckelngymnasiet påpekade att det var viktigt för helhetsbilden att sitta med i projektens styrgrupper.

Projektet får inte bli bara "isolerade öar". Att kunna se något samlat är viktigt!

Enhetschefen på Kompetensförsörjningsenheten berättar att han drivit på för att skapa sociala arbetsintegrerande företag i kommunen. Nu finns det många olika. I vår fokusgruppsintervju kunde vi se att dessa företag hade en stor betydelse för den del av målgruppen som har psykisk

ohälsa och social fobi, eller andra funktionsnedsättningar. Det tar lång tid för dem att nå den ordinarie arbetsmarknaden och en del kanske aldrig gör det. Betydelsen av de sociala företagen är mycket stor när det gäller att ge dem både arbetsträning och riktiga anställningar.

Styrgruppen ansåg inte att Karlskoga kommun satsat så mycket på skolan som man borde ha gjort. Studiespåret var en betydelsefull pusselbit i att göra verksamheten bättre anpassad till målgruppens behov. Man planerar nu för ytterligare projekt som tar resultaten in i ett större sammanhang där mer kan implementeras.

Sammantaget fanns det i hela projektorganisationen en stark övertygelse om att Studiespåret var rätt recept för att minska problemet med UVAS. Det fanns ännu mer att göra men här såg man tydliga resultat i att samverkan förbättrades och att deltagare tog betyg och gick vidare med högre motivation.

Intervju med student

Ibland är det bra att få en bild av hur något fungerar från en utomstående med god insyn. Därför gjorde vi en kort intervju med Felizia Shin som går femte terminen på socionomprogrammet och har sin verksamhetsförlagda utbildning (VFU) hos Finsam i Karlskoga. Hon säger att det var en slump att hon hamnade där, men det var samtidigt tursamt och hon är väldigt glad att hon kom dit.

Felizia följer de olika coacherna som finns i verksamheten så att hon får se vad alla gör. Studiespårets deltagare har för henne utgjort en mindre del av målgruppen, som annars är i åldrarna mellan 16 och 64 år. Hon har fått vara med Ulrika, projektledaren, på torsdagar då deltagarna kommer dit och får studiehjälp. Hon berättar att hon själv också försökt att hjälpa dem, men att det inte alltid är alldeles enkelt. En deltagare pluggade matte på så hög nivå att hon inte kom ihåg tillräckligt mycket av sina egna mattestudier för att kunna hjälpa honom. Han hade ändå tyckt att det var bra att förklara uppgifterna för henne, då förstod han själv bättre på samma gång. Dock var det bra att Ulrika fanns på plats, hon kunde ge honom kunnigt stöd om han körde fast. Han hade sagt till Felizia att det var därför han kom dit, men han tyckte också att det var också trevligt att prata med dem som var på plats och skönt att komma bort från skolmiljön, det var lugnare och lättare att fokusera här i Finsams lokal.

På vår fråga om vad hon tyckte om arbetsmiljön svarade Felizia att hon själv tyckte att det var en trygg och lugn miljö. Det var trivsamt och behagligt i lokalen, den kändes mysig och välkomnande. Inte alls kall och stel, utan hemtrevlig. Hon tyckte det var väldigt fint, färgglatt, tavlor på alla väggar. Alla i personalen är så trevliga, sa hon, de är inbjudande och pratar gärna. Även studenter får fika med personalen om de vill det.

När det gäller deltagarna i Studiespåret tror hon verkligen att de gör framsteg. Hon hade själv fått svart på vitt på det när en tjej som inom projektet hade fått hjälp med studierna, kom och var glad över goda skolresultat. Projektet gör något för deltagarna som de annars hade saknat.

Det projektmedarbetarna gör hjälper, de gör ett jättejobb. Det stärker deltagarna på ett helt annat sätt än det stöd de får i skolan. Jag har sett att Ulrika gör så mycket mer. De får en självförtroendeboost när hon ger dem beröm. Att vinna deltagarnas förtroende är jätteviktigt. En orsak till att man inte lyckats i skolan kan vara att man inte hade förtroende för lärarna och att

Ulrika lyckas skapa det gör att de kan lyckas med målen här. Jättebra att de kan få detta, det måste få finnas. Det är de vuxnas i samhällets ansvar att de unga klarar sig, även om det kan vara individuella förutsättningar som gör att de har det svårt.

Om sin VFU tar hon framförallt upp att det är intressant att vara i en verksamhet som bygger på samverkan mellan myndigheter, istället för att vara på en enda myndighet. Nu får hon flera av perspektiven samtidigt. Hon tror inte att arbetet på Finsam är lika regelstyrt som hon föreställer sig att det kan vara på en myndighet. Detta i sig kan ge en större nytta för de individer som kommer dit.

Jag hade absolut kunnat tänka mig att jobba inom en sådan samverkansarena som Finsam är. Att arbeta som coach här ger ett stort handlingsutrymme, man kan jobba utifrån kunskap och erfarenhet, Kan göra det där lilla extra. Jag har reflekterat över att stark regelstyrning ibland kan hindra individanpassningen och den behövs. Det här känns som ett härligt sätt att arbeta.

Vi inom utvärderingen kan konstatera att vår intervju med Felizia bekräftar den bild vi tidigare själva fått genom besök, deltagarenkät och fokusgruppsintervju. Sammantaget har Finsam lyckats skapa en god och välkomnande miljö både genom den omsorg man lagt på lokalen och på bemötandet från de som arbetar där. Detta kan vi se som en av framgångsfaktorerna för Studiespåret.

Måluppfyllelse

Studiespåret mål finns redovisade i tabellen nedan tillsammans med utvärderingens uppskattningar av måluppfyllelse för respektive mål. Målen är uppdelade på olika nivåer: projektnivå, organisationsnivå, strukturnivå och individnivå. Även mål angående de horisontella principerna finns med.

Projektets egen slutrapport redovisar aktiviteter och måluppfyllelse på ett mycket mer detaljerat sätt än vad vi gör i vår rapport. Vill man lära känna projektet mer i detalj rekommenderar vi en läsning av denna. En utvärdering av den typ vi har genomfört är inriktad på processerna, den kvalitativa upplevelsen av projektet under tiden det pågår. Vår uppgift är mer att identifiera förändringar och i så fall *vad det är* som ger dessa, inte *hur många* deltagare som genomgår vilken aktivitet. Läsaren får alltså se utvärderingens skattningar av måluppfyllelse som ganska grova mått, det finns inte alltid exakta kvantitativa mätningar av alla resultat. Vi har gjort en sammanvägning av resultaten från våra egna studier och projektorganisationens utsagor, samt från projektets slutrapport. Enligt vår bedömning är målen i allt väsentligt uppfyllda.

Det fanns också i projektansökan uttalade förväntningar på långsiktiga effekter och vi kommenterar även dessa – dock får läsaren även här se våra kommentarer mer som en uppskattning av sannolikheten att effekterna ska inträffa, eftersom de ligger i framtiden. Förväntade effekter av projektet på makronivå, så som den nationella arbetsmarknaden, kan vi inte ha någon egentlig uppfattning om.

Mål och effekter	Måloppfyllelse	Kommentar
Projektnivå		
Projektet ska ha utvecklat, tillämpat och etablerat metoder kring studieförberedande insatser.	Uppnått	Projektet har utvecklat, tillämpat och etablerat metoder kring studieförberedande insatser. Man har också använt metoder som redan är etablerade men som inte tidigare använts inom Karlskoga kommun. Bland annat har man utgått från Supported Education och utbildat projektmedarbetare i 7TJUGO.
Andelen unga vuxna som återupptar och återgår till studier på gymnasial nivå ska ha ökat. Minst 50 % av deltagarna gör en förflyttning mot studier.	Uppnått	Projektet har observerat en ökning av elever som fortsätter studera inom Vuxenutbildningen efter gymnasiet. Det totala resultatet visar att 70% av deltagarna har börjat att studera eller färdigställt sina studier och gått vidare i arbete eller fortsatt sina studier på universitet under och efter projekttiden. Om man ser till de olika kategorierna av deltagare kan man se följande resultat: 61 % i åldern 16 – 24 år har påbörjat och fortsätter att studera efter projekttidens slut, i kategorin långtidsarbetslösa ej inskrivna på AF så har 45 % påbörjat och försätter sina studier efter projekttidens slut. I kategorin nyanlända är 75% i studier.
Projektet ska ha utvecklat och systematiserat samverkan kring unga vuxna i behov av studieförberedande insatser	Uppnått	Samverkan mellan medverkande organisationer har stärkts, systematiserats och etablerats och bidragit till mer fungerande kommunikationskanaler mellan samverkanspartner med syfte att stötta den gemensamma målgruppen att komma närmare egen försörjning.
Organisationsnivå		
Karlskoga kommun har en organisation som stödjer	Uppnått	Studiespåret är implementerat

ungdomar mellan 16-24 att fullfölja en gymnasieutbildning.		
Den ordinarie verksamheten ska ha implementerat Studiespåret arbetsätt.	Uppnått	Studiespåret är implementerat
Rutiner för övergångar mellan gymnasiet och vuxnas lärande finns och används 2022.	Uppnått	Studiespåret är implementerat.

Strukturnivå

Samverkan mellan medverkande organisationer har stärkts och etablerats.	Uppnått	Studiespåret har stärkt samverkan mellan Finsam med dess medlemmar samt kommunens skolororganisation och försörjningsstöd. Detta medför att färre unga faller mellan stolarna.
---	---------	--

Individnivå

Ökad övergång till studier, minst 50 % av deltagarna ska påbörja studier inom Vuxenutbildningen (Komvux, Yrkesvux och Folkhögskola) efter projektavslut.	Uppnått	Det totala resultatet visar att 70% av deltagarna har börjat att studera eller färdigställt sina studier och gått vidare i arbete eller fortsatt sina studier på universitet under och efter projektiden. Se ovan under mål på projektnivå
80 % av deltagarna upplever att de efter projektiden kan göra ett mer välgrundat och medvetet val av studieinriktning, grundat i kunskaper om vad som påverkar könsstereotypa val av studier- och yrke.	Uppnått	Män och kvinnor som deltagit i projektet har i lika hög grad nått de förväntade resultaten på individnivå. I projektet har funnits ett tillgänglighetsperspektiv och deltagarna har uppgett att de bemötts med respekt, icke diskriminerande och fått samma möjligheter oavsett kön, sexuell läggning, etnicitet eller livsåskådning att delta, vilket har mätts i enkätundersökning.
Alla deltagare har erbjudits vägledning och planering mot vidare studier.	Uppnått	Samtliga deltagare har erbjudits vägledning och planering mot vidare studier. Deltagarna har också erbjudits att delta i flera olika aktiviteter som coachande samtal, stöd i studier, praktikplatser, gruppaktiviteter, studiebesök på skolor och i olika yrkesbranscher.

De som fått studiestöd har ökat sin måluppfyllelse. Vi ser en ökning av genomförda och godkända kurser och stegförflyttningar.	Uppnått	Unga vuxna som erhållit studiecoachande stöd har ökat sin måluppfyllelse. Projektet har observerat en ökning av unga vuxna som klarat sina kurser och som gjort stegförflyttningar. Genom det enskilda studiestödet som individanpassats efter behov har deltagare färdigställt sin gymnasieexamen och gått ut i arbete eller fortsatt sina studier inom Yrkesvux eller på universitet. Det enskilda studiestödet har varit individanpassat vilket i praktiken inneburit olika omfattning och innehåll av stöd.
Tillgänglighetsperspektivet synliggörs genom projektet där deltagarna behandlas med respekt, icke diskriminerande och har haft samma förutsättningar.	Uppnått	Män och kvinnor som deltagit i projektet har i lika hög grad nått de förväntade resultaten på individnivå. I projektet har funnits ett tillgänglighetsperspektiv och deltagarna har uppgett att de bemötts med respekt, icke diskriminerande och fått samma möjligheter oavsett kön, sexuell läggning, etnicitet eller livsåskådning att delta, vilket har mätts i enkätundersökning.

Mål för jämställdhet, tillgänglighet och icke-diskriminering

Könsfördelningen av deltagarna i projektet ska vara jämn, dvs inom intervallet 40-60 % för respektive kön.	Delvis uppnått	Det var 32 kvinnor och 15 män inskrivna i projektet. Detta eftersom det var frivilligt att delta och fanns fler kvinnor än män som var villiga att delta. Detta gav en ojämn könsfördelning. Orsaker till detta har diskuterats i styrgruppen och det finns en medvetenhet hos projektägaren.
80 % uppger att de har kunnat delta i projektet utan hinder ur ett tillgänglighetsperspektiv.	Uppnått	Vår deltagarenkät och fokusgruppsintervjun pekar tydligt på att deltagarna fått ett gott bemötande som också var individuellt anpassat om detta krävdes.
80 % uppger att de bemöts med respekt, icke diskriminerande och får samma möjligheter oavsett kön,	Uppnått	Vår deltagarenkät och fokusgruppsintervjun pekar tydligt på att deltagarna fått ett gott bemötande

sexuell läggning, etnicitet eller livsåskådning.		som också var individuellt anpassat om detta krävdes.
Långsiktiga effekter av Studiespåret		
Fler fullföljer sina studier.	Sannolikt uppnått	Utvärderingen bedömer att detta kommer att ske eftersom Studiespåret nu är implementerat.
Färre riskerar att hamna i arbetslöshet & ekonomiskt utanförskap.	Sannolikt uppnått	Utvärderingen bedömer att detta kommer att ske eftersom Studiespåret nu är implementerat.
Samverkan mellan statliga myndigheter, kommunen & lokala näringslivet stärks.	Delvis uppnått	Studiespåret har stärkt samverkan mellan Finsam med dess medlemmar samt kommunens skolorganisation och försörjningsstöd. Dock försvårade coronapandemin, samt projektets starka inriktning på studier, stärkandet av samverkan med näringslivet. Inget hinder finns dock för att fortsätta detta arbete.
Arbetsmarknaden blir mer tillgänglig ur ett likabehandlingsperspektiv.	Kan ej bedömas	Utvärderingen anser inte att detta går för oss att bedöma utifrån de studier vi har genomfört.

Lärdomar från andra aktörer

För att skapa goda projekt som leder till goda verksamheter är det viktigt att ta till sig det material som andra aktörer, så som myndigheter, forskare, och ideella organisationer (exempelvis Rädda Barnen), har tagit fram. En viktig aktör här är Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF). MUCF fick 2018 i uppdrag av regeringen att fördela projektbidrag till kommuner och samordningsförbund för samverkansinsatser för unga som varken arbetar eller studerar. MUCF såg uppdraget som att myndigheten skulle bidra till att skapa varaktig förändring i strukturer och arbetssätt. I slutrapporten från 2021, *Stödja aktörer som arbetar med unga som varken arbetar eller studerar*², samt i ett flertal andra rapporter³ har MUCF analyserat orsaker och beskrivit vad som fungerat respektive inte fungerat i projekten.

I MUCFs slutrapport från uppdraget menar de flesta av projekten att det behövs mer långsiktiga satsningar för att verkligen förändra hur den egna organisationen arbetar med unga som varken arbetar eller studerar. Några av projekten de stött har satsat på att införa samlokalisering mellan olika aktörer, för att skapa en så kallad *En väg in för de unga*. De projekt som har arbetat med samlokalisering menar att de har stärkt det nätverk som finns mellan projektets aktörer.

² Rapport UVAS Stödja aktörer MUCF 2021

³ Arbete | MUCF

Detta har även Apel i, bland annat, ESF-projektet Ung Arena⁴, kommit fram till. Att olika myndigheter, som Arbetsförmedlingen, socialtjänsten, Försäkringskassan, verkligen träffas och diskuterar enskilda ärenden har stor betydelse. Ungdomen kan vara med på 3-4-partsmöten där man träffas och gemensamt kommer fram till vad som kan bli en väg framåt. Ett citat ur vår slutrapport visar på flera fördelar:

Samverkan gjorde hela processen så mycket enklare och effektivare för alla inblandade. Samverkansparterna vittnar samfällt om att samlokaliseringen, eller i vart fall gemensamma fysiska möten, är det som gör hela skillnaden för dem. De får tillgång till andras kompetenser, andras kunskap och andra verksamheters resurser på ett helt annat sätt än tidigare. De kan planera tillsammans och det blir inget dubbelarbete och ingen ungdom faller mellan stolarna. Bara en sådan sak som att ungdomar inte kommer på bokade tider om mötet är på en myndighet i en annan stad är mycket ineffektivt. Konsekvenser i form av indragna ersättningar kanske inte heller hjälper utan gör istället att ungdomar som redan har stora svårigheter drar sig ännu längre in i sitt skal och drabbas av "myndighetsfobi".

Intervjuerna med de kommuner som fick stöd genom MUCF förstärker bilden av några av de utmaningar som tidigare identifierats av både MUCF och andra aktörer. Några av de problem som tydliggörs i rapporten är hur viktigt det är att:

- Få till en bättre samordning mellan myndigheter som möter unga
- Erbjudna tidiga och förebyggande insatser
- Ge ett individanpassat stöd
- Fånga upp psykisk ohälsa i tid
- Fånga upp problematisk skolfrånvaro i tid
- Bemöta unga med respekt och lyssna
- Ge lättillgänglig information om alternativa utbildningsmöjligheter, som exempelvis folkhögskola eller vuxenutbildning

MUCF visar också på att det finns behov av en större flexibilitet i utbildningssystemet.

Alternativa utbildningsformer så som kommunal vuxenutbildning eller Folkhögskola kan vara av stor vikt för unga som hoppat av gymnasiestudier eller behöver komplettera studier i efterhand. När det gäller Folkhögskolan kan det exempelvis handla om studiemotiverande kurser⁵.

Samtidigt upplever en av de kommuner som lyft detta att skolpengen är för oflexibel och skulle behöva inkludera alternativa utbildningsvägar. Något som tas upp är att unga under 18 år borde kunna få folkhögskoleutbildning finansierad. Företrädare för samordningsförbund och kommuner har också påtalat att det är ett problem att unga som erbjuds att delta i KAA-aktiviteter inte får ekonomisk ersättning för detta. Kommunerna avsätter oftast inga ekonomiska medel att erbjuda de som deltar i olika aktiviteter. Detta gör incitamentet att delta mindre. UVAS kommer ofta från socio-ekonomiskt utsatta förhållanden.

⁴ Se Apels slutrapport för Ung Arena [Slutrapport-utvärdering-av-Ung-Arena-9.0.pdf](#)

⁵ MUCF. 2020. [Lägesbild av systemhinder och strukturella utmaningar. Delrapport inom MUCF:s uppdrag rörande unga som varken arbetar eller studerar.](#)

En annan sak är att kommunerna skulle behöva erbjuda flexibla studiemöjligheter för unga som hoppat av en gymnasieutbildning. Flexibel skolstart under terminen eller möjlighet att läsa kurser inom ramen för ett annat program i väntan på nystart framkom enligt MUCF som önskemål från projekten.

Utvärderingen har i våra studier konstaterat att deltagarna i Studiespåret upplevde att de fick ett väldigt bra och relationsskapande bemötande av projektledaren och de övriga studiecoacherna. Hur viktigt det är att elever får rätt bemötande visar Åslund (2021⁶). Bristen på relationer i skolan är en stark riskfaktor för att barn och unga ska bli frånvarande från undervisningen. Två typer av relationer var särskilt viktiga för eleverna: deras relation till sina lärare och deras relation till sina kamrater. Eleverna i Åslunds studie beskrev relationerna till flera av sina lärare som svaga, ömtåliga, konfliktfyllda eller frånvarande, vilket visade på en bristande förståelse hos lärarna för elevernas situation. En elev beskrev hur hon behövde stanna hemma när kraven i skolan blev för stora och sedan hur hon behövde stöd för att ta igen det hon missade när hon var borta. Hon kände att lärarna inte förstod vilket stöd hon behövde.

Vi rekommenderar beslutsfattare att läsa MUCFs rapporter och övrig relevant forskning på ämnet. Studiespåret verkar ha legat väl i linje med den kunskap som nu tas fram på ämnet UVAS. En fortsatt omvärldsbevakning bör nå även politiker i berörda nämnder.

Slutsatser

Utvärderingen menar att Studiespåret stod på en god grund redan vid start. Projektet har varit mycket välplanerat och välskött av samverkansparter, projektledare och de övriga i arbetsgruppen.

En stark framgångsfaktor i Studiespåret är att man redan tidigare insett att man måste jobba processinriktat och bilda starka samverkansstrukturer som varar över tid. Projekt som #jagmed har bidragit med grunden till inriktningen och rätt pusselbitar har lagts in i Studiespåret, så som kunskap om ämnet UVAS, intresse av samverkan från alla parter, tidigare erfarenheter från andra projekt samt medvetenheten om vikten av det goda bemötandet gentemot deltagarna från alla inblandade. Studiespåret har med denna bakgrund kännetecknats av gott samarbetsklimat, entusiasm och relevant kunskap, vilket har haft en avgörande betydelse för projektets goda funktion. Kort sagt har projektorganisationen identifierat de korrekta behoven hos de unga och mött upp dessa på ett ändamålsenligt sätt. Man har också haft ett nödvändigt och starkt fokus på att stärka samverkan och i detta har man lyckats väl. Nu faller få eller ingen ungdom mellan stolarna längre och det är möjligt för dem som behöver att få studiestöd.

Utvärderingen kan konstatera att utan Studiespåret skulle den positiva förändring som skett hos de flesta av de deltagande individerna, inte ha inträffat. En förändring skulle i vart fall inte kommit under överskådlig tid. Detta eftersom det finns ganska små incitament i det övriga samhället att söka upp och försöka engagera de elever som drar sig undan skola och studier. Det har dessutom ibland varit svårt att ge stöd även om eleverna blev identifierade. Exempelvis har det varit en utmaning att ge stöd i matematik eftersom kommunen avskedade gymnasielärare i samband med att man upphandlade distansundervisning. Det har därmed saknats lärare med

⁶ Åslund, I. (2021). How students with Neuropsychiatric Disabilities understand their absenteeism International Online Journal of Education and Teaching (IOJET), 8(4). 2665-2682. [EJ1319188.pdf \(ed.gov\)](https://www.iojet.net/index.php/IOJET/article/view/1319188)

kompetens att hjälpa elever som behöver studiestöd på en högre nivå. På vuxnas lärande saknas alla de former av stöd som denna målgrupp är i så stort behov av. Många gånger behöver individer, exempelvis de med npf, stöd långt förbi åldern 24 år, kanske uppemot 30 år eller till och med över, eftersom de mognar sent. Att "ge upp" dem redan vid 18 års ålder är destruktivt för alla.

En slutsats som följer på att Studiespåret har bidragit till att UVAS fått betyg och motivation att gå ut i arbete, är att projektet har bidragit till att samhällets kostnader för deltagarna kommer att bli betydligt lägre framöver, än vad som annars vore fallet. Det finns gott om bevis på att insatser som leder till att individer kan få en egen försörjning, är lönsamma för både kommunala och statliga myndigheter. Kunskap om detta bör spridas till Karlskogas kommunstyrelse och nämnder.

Målgruppen behöver också få komma ut på praktikplatser med låga krav för att själva få växa i rollen av att göra ett jobb. Detta betyder att de sociala företagen är en stor tillgång för Karlskoga kommun. En samverkan med dem gör det enklare att jobba med en helhetssyn på individernas förutsättningar och behov. De kan få praktik och arbetsträna samtidigt som de studerar eller varvat med studier.

Utvärderingens slutsats är huvudsakligen att Karlskoga kommun, Finsam, skolor/skolformer, enheten för Kompetensförsörjning samt arbetsgivare, fortsättningsvis bör eftersträva att uppnå samma förändring hos målgruppen på ett likartat sätt som man gjort i Studiespåret.

Rekommendationer

Vår rekommendation till Karlskoga kommun och Finsam är att fortsätta bedriva verksamhet som den i Studiespåret för att minska andelen UVAS i kommunen. Man bör emellertid inte stanna där. Projekt är till för att utveckla och testa. Blir resultaten bra ska de bevaras genom implementering, men detta hindrar alltså inte att det kommer att behövas nya projekt för att stärka dem ytterligare. Vi tror, utifrån det vi observerat under Studiespåret, att denna utveckling kommer att ske i Karlskoga kommun.

Studiespåret kan tjäna som ett gott exempel för både kommunens beslutsfattare och andra att lära av i framtiden. Detta gäller inom kommunen, i regionen samt nationellt. Vi rekommenderar därför att man tar fram ett digitalt inspirations- och spridningsmaterial omkring metoden.